

Województwo Pomorskie
Toruń, ul. Podmurna 93
22 186, e-mail: archAK@um.torun.pl
REGON 87050273A

FUNDACJA GENERALI ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
87-100 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl

MORIAL

o Marii Wittek

AK
Wilno

+ 1945

Kpt. TURKOŃSKA-Gajdzicowa
Maria

ps. Agnieszka

3754/USK
1

SPIS ZAWARTOŚCI TĘCZKI — T. 3754/USK

URKOWSKA - Gajdicowa

Mania ps. „Agnieszka”

I. Materiały dokumentacyjne

- I/1 – relacja własna ✓ K. 2. 5. 1-2
- I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora —
- I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓ K. 1. 5. 1

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

- III/1 – dot. rodziny relatora —
- III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —
- III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939 – 1945) —
- III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r. —
- III/5 – Inne... —

IV. Korespondencja —

.....
.....
.....
.....

V. Wypisy ze źródeł [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”] ✓ 1.

VI. Fotografie —

I | 1. Relacja własna

- Relacja Marii Turkowskiej - Gajdzicowej oprac. przez
Ewę Orlikowską-Krasnowolską. Ms. p. Kserokopia, k. 2, s. 1-2.

PAMIĘCI POLEGŁYCH

5/1/1
I n o w i a ? 12/2

Nie po to się żyje, by walczyć,
Lecz walczy się po to, by żyć,
A jeśli ci życia nie starczy,
To śmierci spójrz w oczy - i idź !

/Autor nieznanym/

+
MARIA TURKOWSKA - GAJDEJCOWA - ps. "Agnieszka"
14.IX.1891 - 1945 Absolwentka z 1908 r.

Córka Franciszka, inżyniera architekta i Ludwiki z Lewandowskich, urodziła się w Wańkowicach na Podolu. Ukończyła, tak jak jej dwie starsze siostry, pensję Cecylii Plater-Zyberkówny, a następnie Wyższy Kurs Pedagogiczny Leonii Rudzkiej w Warszawie i Specjalistyczny Kurs Polonistyczny przy Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Była nauczycielką języka polskiego najpierw w szkołach warszawskich, potem w Kijowie, gdzie w latach 1914 - 1918 organizowała szkoły dla dzieci rodzin polskich ewakuowanych z tzw. Kongresówki. W latach 1919 - 1924 uczyła w Białymstoku w Doświadczalnym Zakładzie Kształcenia Nauczycieli. Od 1925 r. aż do śmierci - w Wilnie pracowała w różnych placówkach oświatowych. Była inicjatorką i organizatorką seminarium Nauczycielskiego Polskiej Macierzy Szkolnej.

W okresie okupacji hitlerowskiej była zastępczynią, potem komendantką Wojskowej Służby Kobiet w Komendzie Okręgu Armii Krajowej Wilno "Wiano". Organizowała lokale konspiracyjne, współpracowała z działami legalizacji, dokumentacji i przerzutów do Generalnej Gubernii osób "spalonych", a także z komórką opieki nad więźniami. Aresztowana w 1944 r. w "kotle", pod "Lewym" nazwiskiem, została osadzona w

- 2 -

Szkoła CPZ

1/1/2

więzieniu na Żukisskach razem z kryminalistkami i nierozpoznana zmarła w 1945 r. na tyfus.

Kapitan AK, odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami.

Biogram w Polskim Słowniku Biograficznym. Wymieniona m.in. w: B. Olaszewicz, Lista strat kultury polskiej, Warszawa 1947; J. Malecki, W. Paszkowska, Kobieta polska w II wojnie światowej, CBW WIH, W-wa 1973r.

Fotografia s.....

II. Materiały uzupełniające relacje:

- kpt Maria Turkowska - Gajdzińska "Agmientka" - Wypis 2
z książki "Anketa Cecylii Plater-Zyberkówny 1883 - 1944".
Rzp. oryg. K. 1, s. 1.

Turkowska

kpt. Maria Turkowska - Gajdzicowa „Agnieszka”

(14. IX. 1891 - 25. IV. 1945 r.)

Absolwentka Szkoły im. Cecylii Pletter-Dyberkówny, maturą z 1908 r. Ukończyła Wyszy Kurs Pedagogiczny Leonii Rudelkiej w Warszawie i Specjalistyczny Kurs Polonistyczny przy Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Nauczycielka języka polskiego w szkołach warszawskich, potem w Kijowie, gdzie w latach 1914-1918 organizowała szkoły dla dzieci rodzin polskich ewakuowanych z Kongresówki. W latach 1919-1924 uczyła w Doświadczelnym Zakładzie Kręteńciana Nauczycieli w Pradymostoku. Od 1925 aż do śmierci w różnych placówkach oświatowych w Wilnie. Inicjatorka i organizatorka Seminarium Nauczycielskiego Polskiej Macierzy Szkolnej.

W okresie klarycji była zastępczynią, potem szefem Wojskowej Służby Kobiet w Komendzie Okręgu Armii Krajowej Wilno.

Organizowała lokale konspiracyjne, wypracowała z komórką opieki nad więźniami, z działem legalizacji, dokumentacji i przesyłek do Generalnej Gubernii ośrodek „społeczny”. Arestowana w 1944 w „Kotle” pod „leżym” nazwiskiem, więziona w Łukiszczaku razem z kryminalistkami, zmarła na tyfus.

Kapitan AK odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi z Mieczami.

Wypis z książki „Szkoła Cecylii Pletter-Dyberkówny 1883-1944” str. 461.

J. 3754 / WSK

AK
Wilno

+ 1945

TURKOWSKA-GAJDZICOWA Małgorzata
ps. "Agnieszka"

v. Wypisy ze źródeł - nazwiskowe karty
informacyjne: 1.

i

J. 3754 / WSK

AK
Wilno

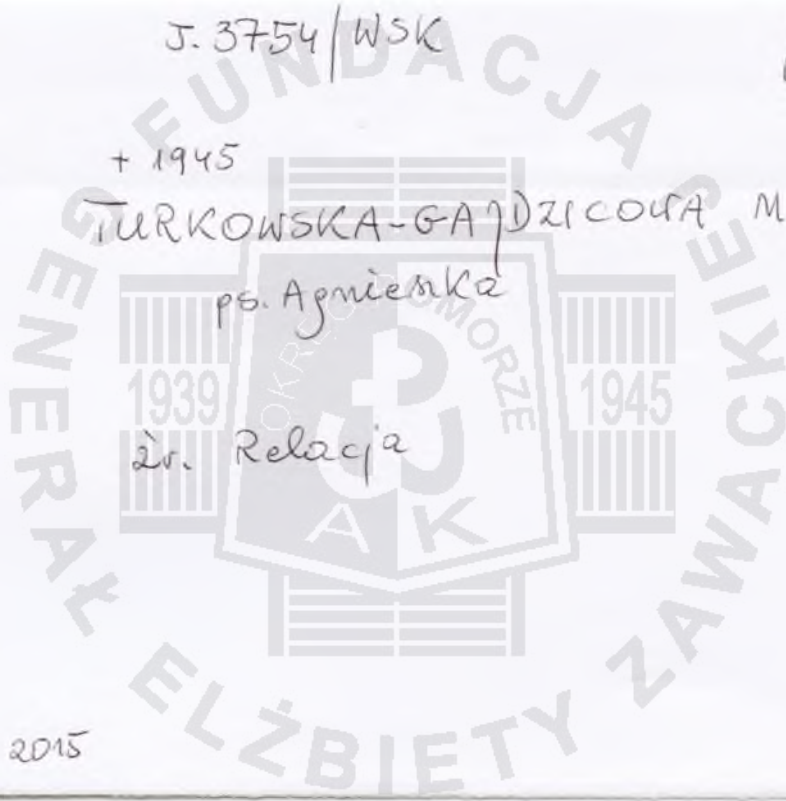
+ 1945

TURKOWSKA-GAJDZICOWA Maria

ps. Agnienka

źr. Relacja

B. Rojek 2015

TURKOWSKA - GŁOJALICOWA Małgorzata

